

Düşünce

Metin ÖZDEMİR*

Aslan TEKTAŞ

SADECE ALLAH'A UMUT BAĞLAMAK

Tevhîd, Müslümanların inanç dünyasında çoğu kez teorik boyutuyla dikkate alınan, ancak en az onun kadar önemli olan fiili boyutu bakımından ihmal edilen bir konudur. Her Müslüman, günlük yaşamında pek çok kez, “Lâ ilâhe illallah” (Allah’tan başka ilah yoktur) sözünü tekrarlar. Çünkü Müslümanlar, bu sözü tekrarlamakla imanlarına yeni ve taze bir güç kattıklarını düşünürler. Fakat bu, yalnızca tevhîdin hakîkatinin iyi anlaşılması durumunda doğru kabul edilebilecek bir yaklaşımdır. Tevhîdin hakîkatinin iyi kavranabilmesi için ise, onun teorik ve pratik boyutlarıyla birlikte düşünülmesi gerekir.

Şüphesiz her amaçlı bir pratiğin/eylemin öncesinde, o amaca uygun teorik bir zemin bulunmaktadır. Biz bir eyleme geçmeden önce, onu irade ederiz. İrademizi ise harekete geçiren dâhilî ve hâricî pek çok faktör vardır. Bu faktörler arasında en güçlü ve etkili olanı kuşkusuz inançtır. Bu, eylemin inanç bakımından doğru bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için, doğru ve sahih inançla birebir örtüşmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Eğer eylem inanca uygun değilse, imandan beklenen olumlu etkilerin görülmesi azalacak, bu uygunsuzluk derinleştiği ölçüde de müminin kişiliği kemal cihetinden noksanlık cihetine doğru hızla savrulacaktır. Teori ile pratik arasındaki uyum ve uyumsuzluğun yansımaları, günlük hayatımızdaki sıradan işlerimizde bile böyledir. Trafik kurallarını çok iyi bilen bir sürücünün, çok iyi bildiği bu kuralları bencil ve umursamazca hareket ederek çiğnediğinde, hem kendisine hem de başkalarına zarar vermesi büyük bir ihtimaldir. Zira düşünce, plan, niyet ve inanç ile eylem arasında bir

uygunsuzluk bulunduğu, beklenilen aksine sonuçlarla karşılaşılması değişmez bir genel yasa hükmündedir. Aynen bunun gibi, Tevhîdin teorik boyutu ile pratik boyutu arasında bir uyumun bulunmamasının da onun bütününe zarar verecek sonuçlara götürmesi çok muhtemeldir. Bu yazımızda, sadece Tevhîdin bütününe zarar verme ihtimali yüksek olan, “Allah’tan başkasına umut bağlama” konusuna yer vereceğiz.

Varlıklar O’na Muhtaçtır

Allah’tan başkasına umut bağlamak, iki şekilde tezahür edebilir. Birincisi, Allah’ı tamamen unutup her şeyi O’nun dışındaki sebeplerden beklemek, diğeri de Allah’ın her şeye kâdir olduğuna inanmakla birlikte, sonuçları yine de sebeplerden ümit etmektir. Burada bizi asıl ilgilendiren husus, ikincisidir. Çünkü birinci tür umudun sahipleri, kendilerinin bütünüyle Allah’a hiçbir ihtiyaçlarının olmadığını düşündüklerinden tevhîd kapsamı içinde değerlendirilmeyi hak edecek bir konumda değildirler. İkinci tür umut sahiplerinin durumuna gelince, insanların çoğunun onların durumları hakkında derin bir yanlış içerisine düştükleri görülmektedir. Zira pek çok kimse, sonucu doğrudan Allah’tan ümit etmenin sebeplere sarılmayı gereksiz kılacağı sanısına kapılmaktadır. Hâlbuki her insan, esasen Allah Teâlânın murad ettiği her şeyin O’nun “ol” demesiyle olacağına kesin inanmakla beraber, zâhirî olarak sebeple sonuç arasındaki ilişkiyi fitrî olarak gördüğünden Cenâb-ı Hakk’ın bu konuda ona ayrıca bir uyarıda bulunmasına gerek bulunmamaktadır. Rızık, aramaya bağlı olduğundan Yüce Mevlâ, Kur’an’da, “(Cuma) namazı kıldığında, yeryüzüne dağılın da Allah’ın fazlından rızık arayın.”¹ buyurmaktadır. Ancak bu durum, rızık doğrudan arama sebebine bağlı olduğuna inanmanın doğru olduğunu göstermez. Çünkü genel olarak bakıldığında, Allah’tan başka her şeyin varlığı, nihaî anlamda varlığını Allah’a borçludur. Rızık

da rızık sebeplerini de yaratan Allah’tır. Allah var olduğu için rızık, rızık sebepleri ve o sebeplere sarılma vardır. O olmasaydı, bunların hiçbirisinin olması mümkün olmazdı. Meseleye ancak böyle bakıldığında yine Müslümanların günlük virdleri arasında önemli bir yer işgal eden, “Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah” (Allah’tan başka güç ve kuvvet sahibi yoktur) sözü daha iyi anlaşılabilir. Elbette bu söz, insanın ve diğer iradeli ya da iradesiz herhangi bir canlının hiçbir gücü ve kuvveti yoktur anlamına gelmez. Aksine bütün varlıkların güç ve kuvvetlerini yalnızca Allah’tan aldıkları ve hiçbirinin kendi güç ve kuvvetini Allah’a rağmen istediği gibi kullanma imkânına sahip olmadığı anlamına gelir. Aslında Allah’ın, bir tevhîd deklarasyonu niteliğinde olan İhlâs Sûresi’ndeki “es-Samed” ism-i celîli de bu anlama işaret eder: Allah hiçbir şeye muhtaç değildir; O’nun dışındaki varlıkların hepsi ise bütün varlık ve imkânlarında O’na muhtaçtırlar.

Konuya bu açıdan bakıldığında, Allah’tan başkasına umut bağlamak, Ondan başka varlıklarda, sonuçları her zaman dilediği gibi tayin edebilen mutlak bir güç ve kuvvet vehmetmek anlamına gelmektedir. İşte tevhîd ilkesi açısından tehlikeli olan durum budur. Böyle bir inanç imana büyük zarar verir. Çünkü in-

san Allah’tan başka varlıklarda mutlak bir güç ve kuvvet bulunduğunu vehmetmeye başladığında, yavaş yavaş ilâhî iradenin güdümünden çıkıp, mutlak bir güç ve kuvvet bulunduğunu vehmettiği o varlığın güdümüne girmeye başlar. Bu varlık onun kendi nefsi olabileceği gibi başkaları da olabilir. İşte bu aşamadan sonra, mü’minin şahsiyetinin bölünme, dolayısıyla onun hem Allah’a hem de kendisinde mutlak güç ve kuvvet bulunduğunu vehmettiği diğer varlıklara kulluk etme süreci başlar. Hâlbuki mü’minler, her gün namazlarında Fâtiha Sûresini okurken, “(Ey Allahım) yalnızca sana ibadet eder ve yalnızca senden yardım dileriz.” şeklinde, Tevhîdin özünü oluşturan

ilahî kelâmı tekrar etmektedirler. Bu da Allah'tan başkasına umut bağlayanların dillerinin başka, gönüllerinin ve akıllarının ise daha başka bir şey söylediğini göstermektedir.

Bu çelişkili durumun sebebi, umut edenin, umudunu bağladığı varlığı, Allah'tan müstağnî/bağımsız görmesidir. İnsanları böyle bir görüşe saplanmaya sevk eden temel etken ise, sebepler ile sonuçlar arasındaki ilişkiyi doğru değerlendiremiyor olmalarıdır. İnsan her türlü sebebe sarıldığı anda istediği sonucu alabilecek kadar müstağnî/kendi kendine yeterli bir varlık değildir. Nitekim insanların, her türlü tedbiri aldıklarında bile istedikleri sonucu elde edemedikleri çoğu kez tecrübeyle bilinen bir husustur. Meselâ, bazen her türlü trafik kuralına uyan, bütün teknik imkânları mümkün olan en üst düzeyde kullanmaya çalışan iyi bir sürücünün beklemediği bir kazaya kurban gittiği şahit olunan bir durumdur. Bu asla tedbiri küçümsemek ya da anlamsız görmek, tedbirlere ve sebeplere yapışmamak anlamına gelmez. Bu durum bize sadece kişinin kendisini hiçbir zaman Allah'tan müstağnî görmemesi ve her hayrı

yalnızca Allah'tan ümit edip kötülükleri ise kendi nefisinden bilmesi gerektiğini öğretir.

Sonuç olarak söylemek gerekirse, umut hayırla ilgilidir. İnsan yalnızca kendisi için hayırlı olduğunu düşündüğü şeyi umut eder. Yukarıda anlatmaya çalıştığımız nedenlerden dolayı hayır yalnızca Allah'tan umut edilmelidir. Korku ise kötülükle² ilgilidir. O da insana kendi hatalarından, eksikliklerinden ya da günahlarından dolayı ilişir. Aşağıdaki ayetler bu durumu çok güzel özetlemektedir: “Başınıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir. Allah çoğunluğu affeder.”³ “Kendilerine bir iyilik dokunsa ‘Bu Allah’tan’ derler; başlarına bir kötülük gelince de ‘Bu senden’ derler. De ki: ‘Hepsi Allah’tandır’...”⁴

Dipnot

* Doç. Dr.

- 1 62/Cumua, 10.
- 2 Burada kötülüğün izâfi olduğu, imtihan sırrının gereği olarak insanın başına gelen ve sabredilmesi durumunda cennet nimetlerini kazanma gibi en yüksek hayrı netice veren olayların kötülük kapsamında değerlendirilemeyeceği hatırlanmalıdır.
- 3 42/Şûrâ, 30
- 4 4/Nisâ, 78-79.